

Aan de gemeenteraad en het college van
Burgemeester en Wethouders van de gemeente Utrecht

Behandeld door	Mario van den Berg	Datum	19 juni 2020
Doorkiesnummer	030 – 286 1012	Ons kenmerk	20.0619.1
E-mail	mario.van.den.berg@utrecht.nl	Onderwerp	Rekenkamerbrief Weten wat werkt
Bijlagen	1		

Geachte leden van de raad en het college,

Bij bespreking¹ van de uitkomsten van het rekenkameronderzoek *Werken aan perspectief* (maart 2019) hebben wij de toezegging gedaan om de resultaten van ons onderzoek naast de uitkomsten van het experiment *Weten wat werkt* te leggen.² Nu de uitkomsten van het experiment aan de raad zijn gestuurd, informeren wij u graag over de zaken die ons in vergelijking met ons onderzoek zijn opgevallen. Wij hebben in onze analyses ook de *Eindevaluatie Pilot Ruwe Diamanten*³ en de landelijke *Evaluatie experimenten Participatiewet*⁴ meegenomen. Wij gaan eerst in op de uitkomsten van *Weten wat werkt*, dan op overeenkomsten tussen de recente onderzoeken en opvallende kenmerken en verschillen, en sluiten daarna onze brief af met overwegingen bij het vervolg.

Uitkomsten experiment *Weten wat werkt*

Het college is positief over het experiment *Weten wat werkt* en verbindt er beleidskeuzes aan. Het experiment is zorgvuldig opgezet en uitgevoerd. Wij onderschrijven dat, maar we zien ook dat de zeggingskracht van de uitkomsten beperkt is. De effecten van de interventies zijn voor een deel positief, maar meestal is dit effect niet statistisch significant (getoetst voor een 90%-betrouwbaarheidsinterval). Het is jammer dat het experiment vroegtijdig is gestopt, want een langere looptijd had waarschijnlijk meer bruikbare uitkomsten opgeleverd. De vrijwillige aanmelding voor het experiment heeft tot gevolg dat de onderzoeksgroep een hoger opleidingsniveau heeft dan de doelgroep. Ook worden de uitkomsten mogelijk gekleurd door de gunstige economische conjunctuur. Desondanks is het goed dat het experiment is gedaan, omdat het aantonen van de effectiviteit van interventies een steeds weer terugkerend vraagstuk is.

¹ Zie Verslag Commissie Mens en Samenleving, 18-04-2019 en 07-05-2019.

² Verlaat, T. e.a. (maart 2020), *Onderzoek Weten wat werkt: samen werken aan een betere bijstand*. Utrecht: Universiteit Utrecht.

³ Gemeente Utrecht (19 maart 2020), *Eindevaluatie Pilot Ruwe Diamanten. Samenwerking tussen Werk en Inkomen gemeente Utrecht & Buurtteam Sociaal Kanaleneiland*.

⁴ Centraal Planbureau (mei 2020), *Evaluatie experimenten Participatiewet. Effecten op de uitstroom naar werk*.

Veel overeenkomsten tussen de uitkomsten van de verschillende onderzoeken

Het college stelt in de raadsbrief⁵ over *Weten wat werkt* dat de resultaten van het onderzoek aantonen dat meer handelingsruimte en beschikbare tijd voor de werkmatcher, en meer vertrouwen en eigen regie door de bijstandsgerechtigde effectief zijn. Deze conclusie sluit goed aan op de uitkomsten van de verschillende rekenkameronderzoeken naar de Participatiewet (*Werken aan perspectief* en *Beperkt in beeld*).⁶ Zie de bijlage voor de raadsbesluiten over deze rapporten.

In het rapport *Werken aan perspectief* deed de Rekenkamer de aanbeveling om het inzicht te vergroten in kenmerken als gezondheid, werkervaring, leef- en inkomenssituatie, en taalvaardigheid, zodat de aansluiting op het aanbod verbetert.

Uit de eindevaluatie van de pilot *Ruwe Diamanten* blijkt dat de beschikbare informatie over de werkervaring van de uitkeringsgerechtigden niet actueel was en dat de groep uit de pilot minder kansrijk was dan gedacht. Hierin zien wij het belang van onze aanbeveling nogmaals onderstreept. Ook het SCP stelt in de eindevaluatie van de Participatiewet⁷ dat helder inzicht in de mogelijkheden en beperkingen van mensen in de doelgroep binnen het matchingsproces cruciaal is voor een goed resultaat.

In het rapport *Werken aan perspectief* deed de Rekenkamer de aanbeveling om te investeren in persoonlijke begeleiding, verbeteren van de taalvaardigheid en opleiding van de uitkeringsgerechtigden en samen met werkgevers meer passende werkplekken te creëren. Feitelijk een appèl op meer maatwerk. Ook uit *Weten wat werkt* blijkt dat extra hulp de enige interventie is waar mensen uit arrangement 4 echt baat bij hebben. Aansluitend hierop constateert het CPB op basis van de gemeentelijke experimenten dat intensievere begeleiding een positief effect heeft op de (gedeeltelijke) uitstroom naar werk.

In aanbeveling 3B stelden wij dat een intensievere aanpak van taalachterstanden ontwikkeld moet worden om de maatschappelijke participatie te vergroten. Over taalvaardigheid en digitale vaardigheid (educatie basisvaardigheden volwassenen) zal de rekenkamer in september een rapport publiceren.

Opvallende kenmerken en verschillen

Opvallend is dat bij de pilot *Ruwe Diamanten* de samenwerking tussen Werk en Inkomen en de buurtteams niet is geslaagd door onvoldoende heldere afspraken en de wijze van uitvoering. Het rekenkamerrapport *Werken aan perspectief* onderschrijft het belang van betere samenwerking tussen Werk en Inkomen en de buurtteams.

Uit de pilot *Ruwe Diamanten* blijkt dat de inzet van Sociale prestatie of Arbeidsmatige activering meestal niet door Werk en Inkomen wordt geregistreerd. Voor mensen in arrangement 4 die deelnemen aan sociale activering gericht op arbeidsinschakeling⁸ is het van belang om regelmatig te bekijken of er sprake is van ontwikkeling van kennis, competenties of werkritme en wellicht verdere stappen richting betaalde (deeltijd)werk gezet kunnen worden. In het rekenkamerrapport *Beperkt in*

⁵ Gemeente Utrecht (30 april 2020), *Raadsbrief Eindrapportage onderzoek Weten wat werkt*.

⁶ Rekenkamer Utrecht, *Werken aan perspectief. Een onderzoek naar de dienstverlening aan uitkeringsgerechtigden met een afstand tot de arbeidsmarkt in de gemeente Utrecht* (maart 2019) en *Beperkt in beeld. Een onderzoek de begeleiding naar werk van jongeren met een arbeidsbeperking* (december 2017).

⁷ Sociaal en Cultureel Planbureau (19 november 2019). *Eindevaluatie van de Participatiewet*.

⁸ 'Sociale activering gericht op arbeidsinschakeling' is een term uit de Participatiewet. De uitwerking hiervan met 'Arbeidsmatige Activering' en 'Sociale Prestatie' valt binnen de Wmo.

beeld constateerden wij dat dit bijvoorbeeld belangrijk is voor jongeren die uitstromen uit PrO en VSO onderwijs, maar die nog niet de vaardigheden hebben om direct al bij een werkgever aan de slag te gaan. Maar ook voor mensen in arrangement 4 die op termijn wellicht de stap naar reguliere (deeltijd)arbeid kunnen maken is dat inzicht van belang. Meer afstemming tussen buurtteam en WenI, maar ook het beter vastleggen van informatie in de klantregistratie helpen bij het kunnen bieden van passende dienstverlening op het juiste moment. Op het verbeteren van de kwaliteit en bruikbaarheid van de registraties is al meerdere keren door rekenkamer aangedrongen.

Overwegingen bij het vervolg

Weten wat werkt biedt volgens de rekenkamer op zichzelf onvoldoende houvast als legitimering voor beleidskeuzes. Als we de uitkomsten van *Weten wat werkt* echter naast andere informatie leggen (gemeentelijke rapportages, rekenkamerrapporten en landelijke onderzoeken) dan zien wij voldoende aanknopingspunten voor aanpassingen in het re-integratiebeleid en de werkdienstverlening. Ook naar onze mening blijft maatwerk in dienstverlening de beste garantie bieden voor uitstroom naar werk.

De constatering uit *Weten wat werkt* dat meer begeleiding en ondersteuning belangrijk is voor de mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt komt overeen met de boodschap van het rekenkamerrapport *Werken aan perspectief*. In de raadsbrief schrijft het college dat voor het breder kunnen inzetten van intensievere begeleiding en maatwerk wel meer middelen van het Rijk nodig zijn. Daar willen wij ook bij meegeven dat goed inzicht in de inzet, kosten én baten van het instrumentarium onverminderd van belang blijft.

In de pilot *Ruwe Diamanten* is een groep geselecteerd voor het aanbieden van intensievere dienstverlening. Die selectie vond plaats op basis van data-analyse, aannames en een hieraan gekoppelde score. Een voorbeeld van een aanname in deze pilot is dat een leeftijd onder de 40 jaar als positieve indicator wordt gezien voor de ontwikkelmogelijkheden richting activering of werk. Wij begrijpen dat keuzes nodig zijn voor de inzet van middelen, maar roepen op tot terughoudendheid bij het vooraf hanteren van selecties en aannames om te bepalen voor wie welke instrumenten worden ingezet. Wij zien hierin namelijk een risico dat het streven naar maatwerk juist wordt belemmerd. Mensen kunnen worden uitgesloten van intensievere dienstverlening, terwijl het de vraag is of dat op de juiste gronden gebeurt. Maatwerk in de dienstverlening zou primair tot stand moeten komen door persoonlijk contact met de uitkeringsgerechtigde.

Op dinsdag 30 juni is er een [digitale raadsinformatiebijeenkomst](#) over de uitkomsten van het experiment *Weten wat werkt*. Wij hopen u met de informatie in deze rekenkamerbrief van dienst te kunnen zijn bij de bespreking en verdere behandeling van deze onderwerpen.

Met vriendelijke groet,

Drs. P. van den Berg
Voorzitter Rekenkamer Utrecht

BIJLAGE

Rekenkamerrapport *Werken aan perspectief. een onderzoek naar de dienstverlening aan uitkeringsgerechtigden met een afstand tot de arbeidsmarkt in de gemeente Utrecht.*

Raadsbesluit vergadering gemeenteraad 9 mei 2019	
1	Analyseer in samenwerking met de partners de effectiviteit van het beleid voor werk en activering.
2A	Stel een kadernota Werk en activering op waarin de verbinding wordt gelegd met de huidige kenmerken van het bestand, de interne en externe dienstverlening en de actuele economische omstandigheden.
2C	Betrek de Raad vroegtijdig in het proces bij de totstandkoming van de nieuwe kadernota Werk en activering.
3A	Verbeter het inzicht in kenmerken als gezondheid, werkervaring en leef- en inkomenssituatie zodat de aansluiting op het aanbod verbetert. Ook het inzicht in de taalvaardigheid dient verder verbeterd te worden.
3B	Ontwikkel een intensievere aanpak van taalachterstanden ter bevordering van maatschappelijke participatie.
4A	Houd in de dienstverlening nadrukkelijker rekening met de veranderde persoonlijke situatie en wensen van de uitkeringsgerechtigden.
4B	Gebruik de huidige omstandigheden om samen met werkgevers meer passende werkplekken te creëren.
5A	Intensiveer de interne en externe samenwerking door het inzicht in elkaars rollen en taken te vergroten, en blijvend te investeren in bekendheid van elkaars aanbod.
5B	Werk de verschillende passende ondersteuningstrajecten gezamenlijk met de buurtteams en andere samenwerkingspartners verder uit en voer als gemeente de regie over het totale traject.
6	Verbeter de dienstverlening aan en communicatie met uitkeringsgerechtigden in de arrangementen 3 en 4 door de kennis van het personeel over veel voorkomende problematieken te vergroten en meer aandacht te hebben voor de persoonlijke situatie en individuele zorgvraag.
7A	Richt de informatievoorziening aan de Raad – in combinatie met de nieuwe kadernota werk en activering – opnieuw in, zodat de informatie van Wenl en MO goed op elkaar en

	op de beoogde prestaties en effecten van het nieuwe werk- en activeringsbeleid is afgestemd.
7B	Stel in samenspraak met de Raad en samenwerkingspartners vast welke indicatoren nodig en realiseerbaar zijn om de effecten en prestaties van het nieuwe werk- en activeringsbeleid te kunnen beoordelen.
8	Informeert de raad binnen 6 weken door middel van een plan van aanpak over de wijze waarop deze aanbevelingen worden uitgevoerd en over de voortgang daarin.

Rekenkamerrapport *Beperkt in beeld. Een onderzoek naar de begeleiding naar werk van jongeren met een arbeidsbeperking.*

Raadsbesluit vergadering gemeenteraad 1 februari 2018	
1	Breng de omvang en samenstelling van de doelgroep van jongeren met een arbeidsbeperking in kaart. Kijk daarbij ook hoe de instroom in de gemeentelijke dienstverlening zich ontwikkelt.
2	Evalueer de inzet van instrumenten en borg de continuïteit en financiering van bewezen effectieve instrumenten.
3	Verbeter de afstemming en samenwerking met (externe) partners, zodat rollen, taken en verantwoordelijkheden voor alle betrokkenen helder zijn en werk met vaste contactpersonen.
4	Zorg er voor dat jongeren met een arbeidsbeperking altijd een vaste contactpersoon hebben bij de gemeente die duidelijk de regie voert over het te volgen traject naar werk of passende vervolgopleiding en die op de hoogte blijft van de ontwikkeling van de jongere zodat op de juiste momenten ondersteuning wordt geboden.
5	Maak de informatievoorziening aan jongeren begrijpelijker en verbeter de communicatie met jongeren met een arbeidsbeperking, hun ouders en werkgevers.
6	Verbeter de registratie zodat goede, actuele sturingsinformatie over jongeren met een arbeidsbeperking beschikbaar komt. Dat maakt het mogelijk om tijdig wijzigingen in het beleid en de uitvoering door te voeren wanneer specifieke situaties daarom vragen. Ook is het dan in de toekomst mogelijk uitspraken te doen over de doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid.